

10 december 2020

Nieuwolda-Wagenborgen, Oldambt

Verslag reflectieve monitor

Een belangrijk doel van het Programma Aardgasvrije Wijken (PAW) is leren. Het programma voert daartoe jaarlijks een reflectieve monitor uit. In het najaar van 2020 vond hiervan de tweede ronde plaats. Dit gebeurde door middel van een gesprek van 1,5 uur met de gemeentelijke projectleider(s) van de proeftuin en de verantwoordelijke wethouder, eventueel, op initiatief van de gemeente, aangevuld met partners en/of projectmedewerkers. Dit is het verslag van het gesprek met de proeftuin binnen de gemeente Oldambt.

Aanwezig

Stand van zaken

De proeftuin in de gemeente Oldambt bestaat uit twee hoofdpunten: energie besparen en voldoen aan de resterende energievraag door lokaal opgewekt groen gas in te voeren in het bestaande gasnet. Alle inwoners doen in principe mee op basis van vrijwilligheid. Het initiatief komt vanuit de bewoners en wordt breed gedragen door alle partners. Het oorspronkelijke gebied van de proeftuin bevat 1.200 woningen. Op verzoek van de bewoners is het buitengebied toegevoegd waardoor omvang van de proeftuin nu 1.500 woningen is. De gemeentes zien zichzelf als opdrachtnemer van de dorpen en is de afgelopen periode in samenwerking met de partners tot een aanpak gekomen voor energiebesparing. De bewoners worden in kleine stappen meegenomen volgens een routekaart. In de eerste helft 2021 gaat de gemeente 30 woningen zoeken die grotere energiemaatregelen gaan uitvoeren, dat moeten ambassadeurs van het project worden in de dorpen. De gemeente wil in de komende maanden ook bewoners laagdrempelige maatregelen laten uitvoeren door een energie-bespaartas uit te delen, daar is ook subsidie voor beschikbaar. De gemeente zet onder andere invulhulpen, energiecoaches en klushulpen in om bewoners te ondersteunen. Er is een communicatie campagne ter ondersteuning. De businesscase van de groen gas-installatie stuit op een aantal institutionele drempels (wetgeving, belastingregels). Deze zijn niet zomaar op te lossen. De planning zou hierdoor in het gedrang kunnen komen omdat de gemeente de installatie in 2022 in gebruik wil nemen.

Geleerde lessen

Tijdens het gesprek zijn de volgende geleerde lessen aan de orde gekomen;

Regierol gemeente

- Er is wat geknipt in het project zodat het project uit kleinere stappen bestaat. Deze kan je stap voor stap uitvoeren en borgen zodat als er een tegenslag is je niet geheel terugvalt en bewoners via kleine stapjes gemotiveerd worden om een grotere stap te zetten.
- Zorg dat je goed bent voorbereid alvorens je met bewoners in gesprek gaat. Vervolgens is het van belang om transparant te zijn: zeg eerlijk wat je wel en wat je niet weet.
- De rol van de gemeente in dit traject is een nieuw soort rol. Gemeente kan niet zeggen hoe ze het willen hebben. De gemeente ziet zichzelf als opdrachtnemer en bouwt de samenwerking in gelijkwaardigheid en transparantie met alle partners op.

Bewonerscommunicatie en -participatie

- Bewoners moeten heel goed uitgelegd krijgen dat ze meedoen op basis van vrijwilligheid. Het is belangrijk om ze daarin stapje voor stapje mee te nemen. De vorige wethouder heeft ze in een bijeenkomst afgelopen jaar gevraagd om mee op de trein van het traject te stappen. Daarbij gaf ze aan dat ze bij elk station kunnen uitstappen of instappen. Er is een enorme betrokkenheid van de bewoners. Het is echter wel belangrijk dat de gemeente antwoord heeft op belangrijke vragen als: leveringszekerheid van energie ('wordt mijn huis nog wel warm') en risico's/gevaren van groen gas en wat worden de kosten van mijn energienota.
- Er moet veel een-op-een aandacht aan bewoners besteed worden. De organisatie van het team, bestuurders en inwoners is ook zo georganiseerd dat er veel een-op-een contact is. Dit is een belangrijke les voor de klantreis. Tevens kan je bewoners geen kant-en-klare oplossing bieden. Iedere situatie (combinatie van eigenaar, woning) is anders. Dit is een grote uitdaging. Dit was onvoldoende begroot omdat het team nog niet wist hoe belangrijk dit is. Een bewoners stapt niet zomaar in maar wil vooraf precies weten wat het hem gaat kosten, opleveren en wat de garanties zijn.
- Corona is een grote drempel voor de communicatie. Via persoonlijk contact komt het vertrouwen nl. sneller. Stapje voor stapje kan het team ondanks Corona wel vooruit. Een goed voorbeeld is de koplopergroep van 15 bewoners. Hier kwam het enthousiasme en vertrouwen pas echt toen de groep in de zomer fysiek bij elkaar kon komen. De koplopergroep waardeert het dat er volledige openheid in informatieverstrekking is door de gemeente en de partners.
- Het heeft een voordeel dat de gemeente in aardbevingsgebied ligt waardoor bewoners graag van het aardgas af willen. Het nadeel is dat er wantrouwen is naar de overheid door hoe deze gehandeld heeft in het aardbevingsdossier.
- Samen met bewoners is een randvoorwaarden overzicht gemaakt met kansen, zorgen en voorwaarden. Er is een verschil tussen beide dorpen. Dit overzicht maakt helder binnen welke kaders het project gerealiseerd moet worden.

- De wijkgerichte aanpak werkt goed. Ook voor de leefbaarheid heeft het meerwaarde. Hierdoor lijkt opschalen naar andere wijken mogelijk.
- Het team heeft ervaren dat door het project op wijkniveau uit te voeren er energie kan ontstaan. Dat is anders dan woning-voor-woning. De wijkaanpak genereert olievlekwerking en het biedt kansen voor gezamenlijke inkoop. Dit wil het projectteam ook graag faciliteren.
- De wijkaanpak genereert ook andere effecten dan alleen verduurzaming. Mensen raken met elkaar in gesprek en het levert synergie voordelen op en de leefbaarheid verbetert. Het is echter lastig meetbaar.
- Het doel van de gemeente is dat de koplopers in de eerste 30 woningen ambassadeurs worden in de dorpen. De bewoners moeten horen en zien via deze ambassadeurs dat de aanpak werkt en te vertrouwen is.
- Het is belangrijk dat eigenaren/bewoners zelf de regie houden over hun traject. De gemeente gaat eind januari een routekaart aan bewoners uitreiken, de zogenaamde Padwiezer. Deze beschrijft vier paden: verkennen, starten, besparen en opwekken. Je kan zelf kiezen waar je start. Bewoners worden ook uitgenodigd om zelf met ideeën te komen. Misschien hebben ze al een offerte liggen of hebben ze een goed idee van de burens gehoord.
- Er is een selecte groep bewoners die verregaand begeleid moeten worden om de eerste stap te zetten. Dit zijn mensen die moeite hebben met formulieren invullen, schulden hebben of andere problematiek waardoor ze het traject niet zelfstandig kunnen bewandelen.

Financiering van woninggebonden maatregelen

- In Midwolda en Finsterwolda heeft TNO onderzoek gedaan naar financiering onder particulieren. Hieruit zijn de volgende lessen gekomen;
 - o Er is interesse in verduurzaming van de woning maar beperkt spaargeld om te investeren
 - o Er is een behoorlijke aarzeling ten opzichte van het aangaan van een lening. Eigenaren willen heel goed geïnformeerd worden alvorens ze hiertoe overgaan. Als het nodig is dan het liefst een lening via de overheid.
 - o Er is interesse in subsidie als stimulans.
- Het uitgangspunt is nog steeds woonlastenneutraal of beter. De PAW-middelen, de lage rente van het warmtefonds en SvN zouden moeten helpen om dit te kunnen bereiken. De eerste grote investeringsstap is een hobbel. Bewoners twijfelen of het met 15 jaar terugverdientijd te halen is. Oldambt werkt aan diverse financieringsmogelijkheden voor eigenaren. Er is onder andere een bedrag van € 750.000 bij het Nationaal Programma Groningen aangevraagd om leningen te kunnen verstrekken. Het doel is dat er financiële ruimte komt voor de wooncarrière van eigenaren en er levensloopbestendig geïnvesteerd kan worden. De drempel voor leningen wordt hierdoor mogelijk

zodanig verlaagd dat eigenaren er gebruik van willen gaan maken. De gemeente heeft een Geldwieder gemaakt om bewoners inzicht te geven in de financieringsmogelijkheden.

Businesscase groen gas

- De gemeente zal in de komende periode in samenwerking met PAW de alternatieven bekijken en een deadline stellen om een definitieve oplossing voor gaslevering in beeld te krijgen. Er zijn namelijk twee institutionele belemmeringen bij de realisatie van de groen gas installatie;
 - o De ODE (opslag duurzame energie) geldt is voor aardgas even hoog als voor groen gas. Dit benadeelt de businesscase en de woonlastenneutraliteit voor inwoners. De gemeente zou graag zien dat deze verdwijnt of wordt verlaagd voor groen gas. Het ontbreekt aan landelijk beleid voor groen gas voor de gebouwde omgeving.
 - o De SDE+, die de beoogde groen gas-installatie nu krijgt voor productie van elektriciteit, is hoger dan voor groen gas. Dit terwijl het energetisch rendement van groen gas hoger is. Daarnaast moet de producent eerst de huidige SDE+ intrekken en een nieuwe aanvraag indienen zonder dat ze weten of die wordt goedgekeurd. Dat is een financieel risico. Dit is een tweede tegenvaller voor de businesscase en de woonlastenneutraliteit voor de inwoners. De gemeente is hierover met RVO, BZK en EZK in goed gesprek maar op korte termijn is er waarschijnlijk geen oplossing mogelijk.
 - o Beide punten zijn vastgelegd in een paper die door PAW gebruikt kan worden om dit probleem te agenderen.
- De gemeente heeft een adviesbureau ingehuurd om te kijken of de businesscase verbeterd kan worden door restproducten van de vergister (zoals CO2 voor de frisdrankindustrie) te verkopen. Dit levert onvoldoende op.
- De gemeente heeft een expert ingehuurd die goed thuis is in het Haagse circuit om gesprekken te voeren op rijks- en politiek niveau over de institutionele belemmeringen in het project.
- De doelstelling van de gemeente is om het project zo lokaal mogelijk uit te voeren en gebruik te maken van lokale productie van groen gas en bestaande netwerken. Alleen in het uiterste geval wil de gemeente terugvallen op andere mogelijkheden zoals garanties van oorsprong. Deze worden nu wel verkend.
- De startanalyse van PBL voor de transitievisie warmte bevestigt de keuze voor groen gas als economisch meest aantrekkelijk. De oplossing geeft volgens onderzoek van EIB de laagste netto contante waarde per woning.